

K O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, kwiecień 2010

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/49/2010

WIEK EMERYTALNY

Kobiet i mężczyzn

– TAKI SAM CZY RÓŻNY

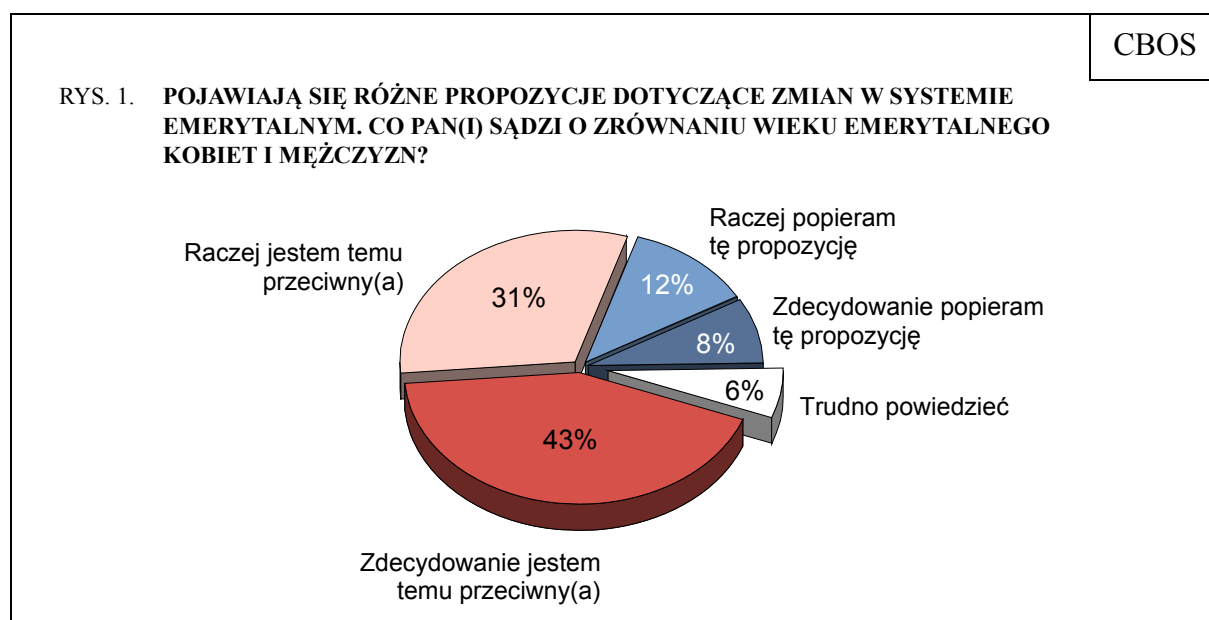

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Twórcy wprowadzonej w 1999 roku reformy emerytalnej zakładali ujednoczenie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn. Mimo późniejszych prób i postulatów zmian w tym zakresie kobiety nadal nabywają uprawnienia emerytalne w wieku 60 lat, a mężczyźni pięć lat później. Różnicowanie wieku emerytalnego ze względu na płeć jako sprzeczne z konstytucyjną zasadą równości wobec prawa i równości płci oraz niekorzystne dla kobiet zaskarżył do Trybunału Konstytucyjnego Rzecznik Praw Obywatelskich. O zgodności z konstytucją zaskarżonego przepisu zdecyduje teraz Trybunał.

Postulat zrównania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn nie znajduje przyzwolenia społecznego¹. Rozwiązaniu temu przeciwnych jest niemal trzy czwarte dorosłych Polaków (74%). Popiera je jedna piąta (20%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (237) przeprowadzono w dniach 4–10 lutego 2010 roku na liczącej 1021 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków. Zob. także komunikat CBOS „Oceny proponowanych zmian w systemie emerytalnym”, marzec 2010, oprac. Beata Roguska.

Sprzeciw wobec ujednolicenia wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn przeważa we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych. Co ciekawe, propozycja zrównania wieku emerytalnego obu płci częściej budzi opór samych zainteresowanych, a więc kobiet (81%) częściej niż mężczyzn (67%). Stosunkowo bardziej przychylnie reagują na nią ludzie młodzi (29% w wieku 18–24 lata), mieszkańcy największych miast (31%) oraz osoby najlepiej wykształcone (28% z wyższym wykształceniem) i sytuowane (36% badanych o miesięcznych dochodach *per capita* powyżej 1500 zł). Zdecydowanie najczęściej postulat zrównania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn przyjmują z aprobatą właściciele firm (46%).

Sprzeciw wobec zmian w systemie emerytalnym dominuje w elektoratach wszystkich partii politycznych cieszących się największym poparciem społecznym. Postulat zrównania wieku emerytalnego obu płci ma jednak wyraźnie więcej zwolenników wśród zadeklarowanych wyborców PO i SLD niż wśród sympatyków PiS i PSL.

Tabela 1

Elektoraty partyjne	Pojawiają się różne propozycje dotyczące zmian w systemie emerytalnym. Co Pan(i) sądzi o zrównaniu wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn ?		
	Popieram tę propozycję	Jestem temu przeciwny(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	32	65	3
SLD	24	76	0
PiS	9	90	1
PSL	3	91	6

Dezaprobatę wyrównania wieku emerytalnego obu płci wyrażają także osoby ubezpieczone w nowym systemie, w tym szczególnie kobiety.

Tabela 2

Pojawiają się różne propozycje dotyczące zmian w systemie emerytalnym. Co Pan(i) sądzi o zrównaniu wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn ?	Odpowiedzi		
	ogółu ubezpieczonych w nowym systemie (N=235)	kobiet (N=114)	mężczyzn (N=121)
	w procentach		
Popieram tę propozycję	25	16	34
Jestem temu przeciwny(a)	71	82	61
Trudno powiedzieć	4	2	5

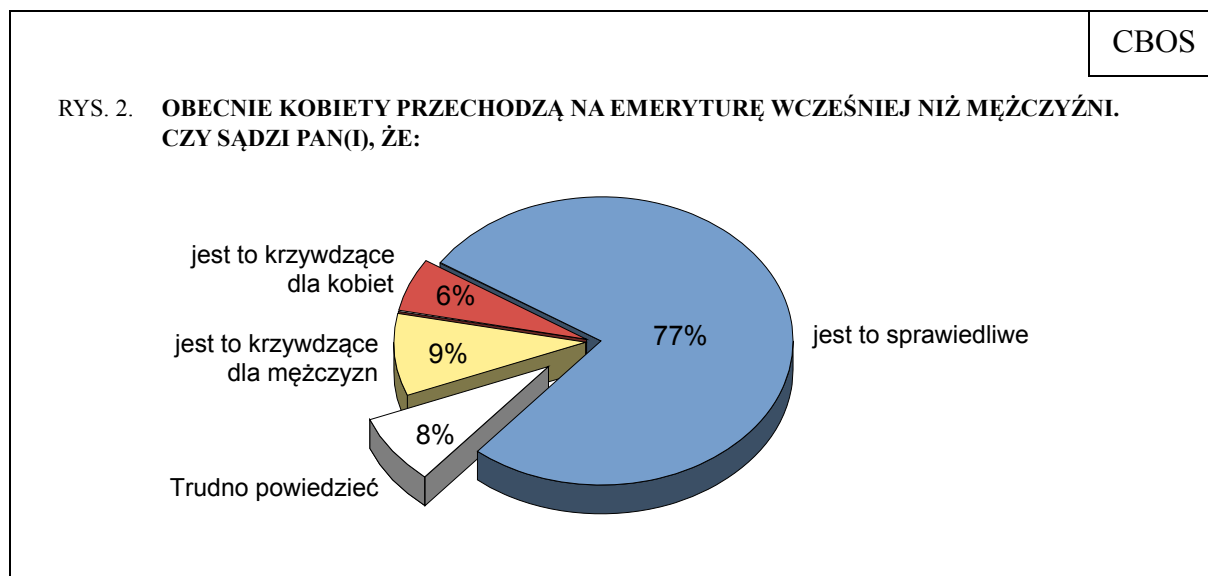
Przeciwnicy zrównania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn tłumaczą zasadność utrzymania dotychczasowych przepisów przede wszystkim większym obciążeniem kobiet

pracą, wynikającym z konieczności łączenia przez nie obowiązków zawodowych i domowych. Często przywoływany jest także argument, że kobiety po zakończeniu aktywności zawodowej są potrzebne rodzinie, aby pełniły funkcje opiekuńcze wobec wnuków i innych osób wymagających opieki, np. starszych rodziców. Bardzo wielu przeciwników zrównania wieku emerytalnego podkreśla, że kobiety są słabsze fizycznie i nie mogą tak długo jak mężczyźni pracować w zawodach wymagających pracy fizycznej. Inne argumenty przeciw zmianom dotychczasowych przepisów były przywoływane zdecydowanie rzadziej. Mniej niż co piąty badany z tej grupy wskazywał, że kobiety mają mniej powodów, aby chcieć dłużej pracować zawodowo, często bowiem wykonują gorsze, słabiej opłacane prace. Zarazem tylko nieliczni tłumaczyli swoje stanowisko przekonaniem, że kobiety przykładają do pracy zawodowej mniejszą wagę niż mężczyźni. Rzadko powoływano się także na tradycję, wskazując argument, że kobiety przyzwyczyły się do wcześniejszego przechodzenia na emeryturę.

Odpowiedzi przeciwników zrównania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn (N=756)

	CBOS
Z podanej listy proszę wskazać dwa najważniejsze powody, dla których, Pana(i) zdaniem, kobiety powinny zachować prawo do przechodzenia na emeryturę wcześniej niż mężczyźni	
Kobiety więcej pracowały w życiu, bo oprócz pracy zawodowej były obciążone obowiązkami domowymi	65%
Kobiety są potrzebne rodzinie: będąc na emeryturze mogą zająć się wnukami i innymi osobami wymagającymi opieki	46%
Kobiety są słabsze fizycznie, nie mogą tak długo pracować w zawodach wymagających pracy fizycznej	39%
Kobiety mają mniej powodów, by chcieć dłużej pracować – często wykonują gorsze, słabiej opłacane prace	17%
Kobiety przyzwyczyły się do tego, że mogą przechodzić wcześniej na emeryturę	7%
Kobiety przywiązują mniejszą wagę do pracy zawodowej niż mężczyźni	3%
Inny powód	1%
Trudno powiedzieć	1%

W opinii zdecydowanej większości Polaków rozwiązanie, w myśl którego kobiety osiągną wiek emerytalny pięć lat wcześniej niż mężczyźni, jest sprawiedliwe. Pozostali mający wyrobione zdanie na ten temat częściej sądzą, że jest to krzywdzące dla mężczyzn niż dla kobiet. Dane te wyraźnie pokazują, że możliwość wcześniejszego (w porównaniu z mężczyznami) przechodzenia przez kobiety na emeryturę traktowana jest raczej jako przywilej niż dyskryminacja.

W ostatnich kilkunastu latach opinie na temat właściwego wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn nie zmieniły się w sposób zasadniczy. W minionej dekadzie dyskusja w tej materii spowodowała jednak, że zróżnicowanie wieku emerytalnego obu płci stało się w świadomości społecznej nieco mniej oczywiste niż jeszcze w latach dziewięćdziesiątych. Opinie w tej kwestii zaczęły się trochę różnicować – przybyło osób zarówno uznających obecne przepisy za krzywdzące dla kobiet, jak i takich, które postrzegają je jako krzywdzące dla mężczyzn.

Tabela 3

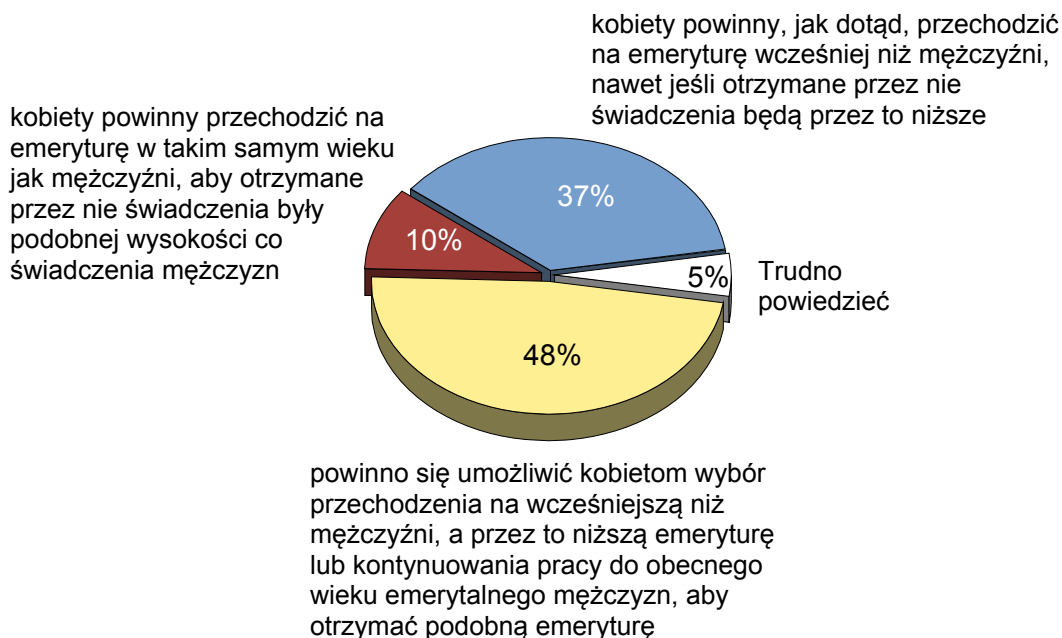
Obecnie kobiety przechodzą na emeryturę wcześniej niż mężczyźni. Czy sądzi Pan(i), że:	Wskazania respondentów według terminów badań				
	IX 1995	X 1999	IV 2002	IX 2007	II 2010
	w procentach				
– jest to sprawiedliwe	87	85	77	80	77
– jest to krzywdzące dla kobiet	2	3	8	4	6
– jest to krzywdzące dla mężczyzn	4	6	4	6	9
Trudno powiedzieć	7	6	11	10	8

W nowym systemie emerytalnym wysokość przyszłej emerytury została ściślej powiązana z wielkością wpłacanych składek oraz przewidywanym okresem pobierania świadczeń. Krótszy staż pracy i dłuższa perspektywa pobierania emerytury oznaczają uzyskiwanie przez kobiety niższych świadczeń emerytalnych. Szacuje się, że przy takim samym „kapitale składkowym” kobieta przechodząca na emeryturę pięć lat wcześniej niż mężczyzna będzie otrzymywać świadczenie o jedną trzecią niższe.

Uświadomienie sobie finansowych skutków zróżnicowania wieku emerytalnego obu płci tylko do pewnego stopnia modyfikuje stanowisko badanych w kwestii tego, w jakim wieku kobiety powinny przechodzić na emeryturę. W społecznej ocenie dłuższa praca kobiet powinna być wyborem, a nie koniecznością. Zdaniem największej części ankietowanych (48%) kobiety powinny same decydować, czy chcą przejść na emeryturę wcześniej niż mężczyźni i otrzymywać niższe świadczenia czy też wolą pracować tak długo jak mężczyźni, aby wypracować sobie wyższą emeryturę. Więcej niż co trzecia osoba (37%) uważa, że mimo niekorzystnych skutków finansowych wcześniejszego nabywania przez kobiety uprawnień emerytalnych, powinny one pracować krócej niż mężczyźni. Tylko co dziesiąty ankietowany (10%) jest zdania, że wiek emerytalny pracowników obu płci powinien być zrównany, a kobiety powinny być zobligowane do dłuższej pracy, niezależnie od tego, czy chcą czy też nie.

CBOS

RYS. 3. W NOWYM SYSTEMIE EMERYTALNYM WYSOKOŚĆ EMERYTURY JEST ZALEŻNA OD WIELKOŚCI SKŁADEK ZGROMADZONYCH NA INDYWIDUALNYM KONCIE. JEŚLI KOBIETY BĘDĄ PRZECHODZIŁY NA EMERYTURĘ WCZEŚNIEJ NIŻ MĘŻCZYŻNI, TO EMERYTURY Kobiet BĘDĄ DUŻO NIŻSZE NIŻ EMERYTURY MĘŻCZYŻN. CZY, PANA(I) ZDANIEM:

Jak pokazują wyniki naszych badań, w ciągu ostatniego półtora roku wyraźnie zwiększył się (o 12 punktów) odsetek zwolenników utrzymania dotychczasowych przepisów dotyczących wieku nabywania uprawnień emerytalnych, nawet jeśli oznacza to niższe świadczenia dla kobiet. Być może jest to podyktowana obawami reakcją na coraz częściej pojawiające się postulaty i zapowiedzi zrównania wieku emerytalnego obu płci.

Tabela 4

W nowym systemie emerytalnym wysokość emerytury jest zależna od wielkości składek zgromadzonych na indywidualnym koncie. Jeśli kobiety będą przechodziły na emeryturę wcześniej niż mężczyźni, to emerytury kobiet będą dużo niższe niż emerytury mężczyzn. Czy, Pana(i) zdaniem:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	XII 2003	IX 2007	X 2008	II 2010
	w procentach			
– kobiety powinny, jak dotąd, przechodzić na emeryturę wcześniej niż mężczyźni, nawet jeśli otrzymane przez nie świadczenia będą przez to niższe	23	24	25	37
– kobiety powinny przechodzić na emeryturę w takim samym wieku jak mężczyźni, aby otrzymane przez nie świadczenia były podobnej wysokości co świadczenia mężczyzn	4	8	10	10
– powinno się umożliwić kobietom wybór przechodzenia na wcześniejszą niż mężczyźni, a przez to niższą emeryturę lub kontynuowania pracy do obecnego wieku emerytalnego mężczyzn, aby otrzymać podobną emeryturę	69	58	60	48
Trudno powiedzieć	4	10	5	5

Umożliwienie kobietom wyboru, czy chcą dłużej pracować i otrzymywać wyższe świadczenia czy też wolą krócej pracować i mieć niższe emerytury, najczęściej postulują mieszkańcy największych miast (62%), badani z wyższym wykształceniem (66%) oraz osoby najlepiej sytuowane – o miesięcznych dochodach *per capita* powyżej 1500 zł (63%). Za krótszą pracą kobiet, nawet jeśli wiązałoby się to z niższymi świadczeniami emerytalnymi, opowiadają się najczęściej mieszkańcy wsi (47%) i rolnicy (48%) oraz osoby zatrudnione w spółkach właścicieli prywatnych i państwa, a więc przede wszystkim pracownicy sprywatyzowanych zakładów państwowych (47%). Zrównanie wieku emerytalnego obu płci, tak aby kobiety otrzymywały świadczenia emerytalne podobnej wysokości, stosunkowo najczęściej popierają właściciele firm (27%).

Za elastycznymi przepisami dotyczącymi wieku emerytalnego kobiet opowiada się większość sympatyków PO i SLD oraz blisko połowa zadeklarowanych wyborców PiS. Jedynie w elektoracie PSL przeważa opinia, że kobiety powinny pracować krócej niż mężczyźni, nawet jeśli ich świadczenia emerytalne będą przez to niższe.

Tabela 5

Elektoraty partyjne	W nowym systemie emerytalnym wysokość emerytury jest zależna od wielkości składek zgromadzonych na indywidualnym koncie. Jeśli kobiety będą przechodziły na emeryturę wcześniej niż mężczyźni, to emerytury kobiet będą dużo niższe niż emerytury mężczyzn. Czy, Pana(i) zdaniem:			
	kobiety powinny, jak dotąd, przejść na emeryturę wcześniej niż mężczyźni, nawet jeśli otrzymane przez nie świadczenia będą przez to niższe	kobiety powinny przejść na emeryturę w takim samym wieku jak mężczyźni, aby otrzymane przez nie świadczenia były podobnej wysokości co świadczenia mężczyzn	powinno się umożliwić kobietom wybór przejścia na wcześniejszą niż mężczyźni, a przez to niższą emeryturę lub kontynuowania pracy do obecnego wieku emerytalnego mężczyzn, aby otrzymać podobną emeryturę	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	27	13	58	2
SLD	31	10	56	3
PiS	40	9	47	4
PSL	53	7	34	6

Umożliwienie kobietom wyboru, czy chcą pracować krócej niż mężczyźni i pobierać niższe emerytury czy też chcą pracować tak samo długo i otrzymywać wyższe świadczenia emerytalne, popiera również większość osób (zarówno mężczyzn, jak i kobiet), które w przyszłości będą pobierać emerytury według nowego systemu.

Tabela 6

W nowym systemie emerytalnym wysokość emerytury jest zależna od wielkości składek zgromadzonych na indywidualnym koncie. Jeśli kobiety będą przechodziły na emeryturę wcześniej niż mężczyźni, to emerytury kobiet będą dużo niższe niż emerytury mężczyzn. Czy, Pana(i) zdaniem:	Odpowiedzi		
	ogółu ubezpieczonych w nowym systemie (N=235)	kobiet (N=114)	mężczyzn (N=121)
	w procentach		
– kobiety powinny, jak dotąd, przejść na emeryturę wcześniej niż mężczyźni, nawet jeśli otrzymane przez nie świadczenia będą przez to niższe	29	30	28
– kobiety powinny przejść na emeryturę w takim samym wieku jak mężczyźni, aby otrzymane przez nie świadczenia były podobnej wysokości co świadczenia mężczyzn	8	3	13
– powinno się umożliwić kobietom wybór przejścia na wcześniejszą niż mężczyźni, a przez to niższą emeryturę lub kontynuowania pracy do obecnego wieku emerytalnego mężczyzn, aby otrzymać podobną emeryturę	61	65	57
Trudno powiedzieć	2	2	2

Propozycje zrównania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn niezmiennie napotykają silny opór społeczny. Przeciwnie temu rozwiązaniu są przede wszystkim same kobiety, także te ubezpieczone w nowym systemie. W opinii społecznej dobrą alternatywą dla podwyższenia wieku emerytalnego kobiet byłoby umożliwienie im wyboru, czy chcą przejść na emeryturę w wieku 60 lat czy też później. Rozwiązaniem wychodzącym naprzeciw tym postulatом byłoby zapewnienie kobietom, które osiągnęły wiek emerytalny i chcą pracować, ochrony przed zwolnieniem z pracy.

Opracowała
Beata ROGUSKA